Adroddiad Cydraddoldeb ac Amrywiaeth Byrddau Cymdeithasau

Mae Byrddau Cymdeithasau Tai yn cyflwyno ffurflenni blynyddol sy'n adrodd ar amrywiaeth aelodau'r bwrdd.

Ers 2014, mae Llywodraeth Cymru wedi casglu data ar ystod o nodweddion gwarchodedig aelodau'r bwrdd.

Mae'r adroddiad hwn yn ceisio rhoi trosolwg o'r sefyllfa yn 2019 mewn perthynas â'r prif fyrddau, yr is-fyrddau a chadeiryddion y byrddau a'i chymharu â'r ystadegau ar gyfer blynyddoedd blaenorol. Mae'r adroddiad yn defnyddio data amrywiaeth a gasglwyd gan Lywodraeth Cymru ers 2014. Dylid nodi na chasglwyd yr holl ddata amrywiaeth ers 2014, felly mae rhai o'r tablau sydd yn yr adroddiad yn cynnwys data o 2018 a 2019 yn unig.

Mae'r holl ddata cymharu ar y boblogaeth a thenantiaid cymdeithasol yn deillio o Gyfrifiad 2011 (oni nodir yn wahanol).

Cydnabyddir, er mwyn i gymariaethau fod yn ystyrlon ar lefel leol, bod yn rhaid gwneud hyn gan ddefnyddio data lleol yn hytrach na data cenedlaethol.

Rhy

Nid yn unig y mae menywod yn parhau i gael eu tangynrychioli ar fyrddau cymdeithasau tai ond ymddengys bod tuedd ar i lawr yn nifer y menywod sy'n aelodau o fyrddau ac mewn swyddi cadeirydd.

Er bod cynrychiolaeth menywod ar y prif fyrddau wedi parhau i wella rhwng 2014 a 2017, rydym wedi gweld gostyngiad o 1 ganran yn y niferoedd bob blwyddyn yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf.

Mae'r darlun ar gyfer byrddau, gan gynnwys is-fyrddau, yn edrych hyd yn oed yn llai cadarnhaol gyda dim ond 39% o'r aelodau'n fenywod yn 2019 – gostyngiad o 2% ers y llynedd.

Mae canran cadeiryddion y prif fyrddau RSL sy'n fenywod wedi gostwng yn sylweddol yn ystod y 4 blynedd diwethaf. Er y gwelwyd cynnydd o 1% yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, mae canran 2019 o 34% o gadeiryddion benywaidd yn parhau ymhell y tu ôl i'r ffigur o 39% yn 2017 a 37% yn 2016 a hefyd ymhell y tu ôl i'r gyfran o 51% o fenywod ym mhoblogaeth Cymru a 54% ymhlith tenantiaid tai cymdeithasol.

<u>Y prif fyrddau</u>

Yn 2019 roedd 42% o aelodau'r byrddau hyn yn fenywod. Mae hyn yn ostyngiad o 1% o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol pan oedd 43% o aelodau'r byrddau'n fenywod, ac yn ostyngiad o 2% o gymharu â 2017 pan oedd y ganran yn 44% - yr uchaf ers i'r gwaith monitro ddechrau yn 2014.

Fodd bynnag, mae'n werth nodi bod nifer yr aelodau sy'n ddynion hefyd wedi gostwng 1% (o 56% i 55%) yn 2019, a'r nifer a nododd Gwell gennyf beidio â dweud/Arall wedi cynyddu 1% i 3%.

Er bod y gostyngiad yn nifer yr aelodau benywaidd a gwrywaidd yn 2019 i'w briodoli i'r cynnydd yn yr opsiwn Gwell gennyf beidio â dweud/Arall, mae'n dal yn bwysig cydnabod nad yw menywod yn cael eu cynrychioli'n ddigonol ar fyrddau cymdeithasau tai, gyda tuedd bosibl ar i lawr ers 2017.

Rhyw %	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**Poblogaeth**	**Tenantiaid cymdeithasol**
Benyw	38	39	42	44	43	42	51	54
Gwryw	62	61	58	56	56	55	49	46
Gwell gennyf beidio â dweud / Arall		Heb nodi	Heb nodi	0	1	3	Heb nodi	Heb nodi

<u>Byrddau gan gynnwys is-fyrddau</u>

Mae data ar gael ar gyfer byrddau gan gynnwys is-fyrddau ar gyfer 2018 a 2019.

Mae'r dangynrychiolaeth o blith menywod ar y byrddau'n fwy arwyddocaol pan ystyrir y prif fyrddau a'r is-fyrddau gyda'i gilydd.

Ar gyfer y grŵp hwn, dim ond 39% o aelodau'r byrddau oedd yn fenywod yn 2019 sy'n ostyngiad o 2% o'r flwyddyn flaenorol pan oedd 41% yn fenywod. Mae hyn yn cymharu â gostyngiad o 1 pwynt canran yn nifer yr aelodau gwrywaidd (o 58% yn 2018 i 57% yn 2019). Felly, roedd gostyngiad mwy yng nghyfran yr aelodau sy'n fenywod o'i gymharu ag aelodau gwrywaidd.

<u>Cadeiryddion</u>

Mae canran cadeiryddion y prif fyrddau RSL sy'n fenywod wedi gostwng yn sylweddol yn ystod y 4 blynedd diwethaf. Er y gwelwyd cynnydd o 1% yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, mae canran 2019 o 34% o gadeiryddion benywaidd yn dal i fod ymhell y tu ôl i'r ffigur o 39% yn 2017 a 37% yn 2016 a hefyd ymhell y tu ôl i'r gyfran o 51% o fenywod ym mhoblogaeth Cymru a 54% ymhlith tenantiaid tai cymdeithasol.

Rhyw %	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Benyw	37%	39%	33%	34%
Gwryw	63%	61%	67%	66%
Gwell gennyf beidio â dweud/Arall	0%	0%	0%	0%

Oedran

Mae'n amlwg bod diffyg cynrychiolaeth o grwpiau oedran iau ymhlith aelodau byrddau cymdeithasau tai.

Y prif fyrddau

Dim ond 1% o aelodau'r byrddau oedd o dan 30 oed, sy'n dangynrychiolaeth sylweddol o gymharu â phoblogaeth Cymru a thenantiaid cymdeithasol. Mae'n werth nodi bod canran aelodau'r byrddau sy'n 65 oed a throsodd wedi gostwng yn sylweddol yn ystod y 4 blynedd diwethaf (ac yn is na'r boblogaeth gyffredinol) o blaid y grwpiau oedran 30-44 a 45-64 (gyda chynnydd bach yn y naill a chynnydd o 10% yn y llall).

Oedran	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**Poblogaeth (Categorïau'r cyfrifiad)**	**Tenantiaid cymdeithasol (Categorïau'r cyfrifiad)**
Dan 30	2%	2%	1%	1%	16% o dan 34	21% o dan 34
30-44	16%	16%	17%	19%	27% 34-54	27% 34-54
45-64	Heb nodi	46%	54%	56%	27% 50-64	24% 50-64
Dros 65	Heb nodi	39%	27%	22%	29%	28%
Gwell gennyf beidio â dweud			1%	2%	Amherthnasol	Amherthnasol

Byrddau gan gynnwys is-fyrddau

Mae'r tueddiadau o fewn y grŵp hwn wedi dilyn yr un patrymau o ran newidiadau â'r hyn a welwyd yn yr amrywiaeth oedran ar y prif fyrddau, gyda thangynrychiolaeth sylweddol o blith y grŵp dan 30 oed, a gorgynrychiolaeth o'r grŵp oedran 45-64.

Oedran	**2018**	**2019**
Dan 30	1%	1%
30-44	15%	17%
45 -64	56%	58%
Dros 65	27%	21%
Gwell gennyf beidio â dweud	1%	3%

Cadeiryddion

Nid oedd unrhyw gadeiryddion o dan 30 oed yn 2019. Mae nifer y cadeiryddion 30-44 oed wedi gostwng o blaid y rhai 45-64 oed. Mae cyfran y cadeiryddion dros 65 oed wedi parhau i ostwng ers 2017 er nad yw'r gyfran hon wedi gostwng mor sylweddol â'r gyfran ar gyfer aelodau'r prif fyrddau.

Oedran %	2016	2017	2018	2019	Poblogaeth (Categorïau'r cyfrifiad)	Tenantiaid cymdeithasol (Categorïau'r cyfrifiad)
Dan 30	0%	1%	0%	0%	16% dan 34	21% dan 34
30-44	7%	14%	12%	8%	27% 34-54	27% 34-54
45-64	58%	46%	44%	55%	27% 50-64	24% 50-64
Dros 65	35%	39%	44%	37%	29%	28%
Gwell gennyf beidio â dweud	0	0	0	0	Amherthnasol	Amherthnasol

Ethnigrwydd

Y prif fyrddau

Mae diffyg cynrychiolaeth ar fyrddau o blith pobl BAME o'i gymharu â phoblogaeth Cymru a thenantiaid cymdeithasol. Mae aelodau bwrdd BAME yn cyfrif am 3% o holl aelodau'r prif fyrddau, o gymharu â phoblogaeth BAME yng Nghymru o 6% a chyfran y tenantiaid cymdeithasol BAME sef 4% (er bod yr olaf yn debygol o fod wedi newid).

Yn ddiddorol, cynyddodd nifer a chyfran yr aelodau bwrdd BAME yn 2016 cyn gostwng eto y flwyddyn wedyn ac aros ar yr un lefel tan 2019.

Grwpiau ethnig	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Poblogaeth**	Tenantiaid cymdeithasol***
Gwyn	98%	97%	95%	97%	95%	95%	94%	96%
BAME*	2%	3%	5%	3%	3%	3%	6%	4%
Gwell gennyf beidio â dweud/ Heb ddatgan	Heb nodi	Heb nodi	Heb nodi	0%	2%	2%		

Aelodau’r prif fyrddau yn ôl grŵp ethnig

*At ddibenion yr adroddiad hwn, mae BAME yn cyfeirio at bobl dduon, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig ac eithrio grwpiau gwyn
** Mae’r ystadegau ar y boblogaeth BAME yn seiliedig ar amcangyfrifon diweddaraf Llywodraeth Cymru
*** Yn seiliedig ar Gyfrifiad 2011

Byrddau gan gynnwys is-fyrddau

Mae'r sefyllfa ar gyfer byrddau gan gynnwys is-fyrddau yn debyg ar y cyfan i'r sefyllfa ar gyfer aelodau'r prif fyrddau. Mae 3% o holl aelodau'r prif fyrddau yn aelodau

bwrdd BAME, o gymharu â phoblogaeth BAME Cymru o 6% a chyfran y tenantiaid cymdeithasol BAME sef 4% (er bod yr olaf yn debygol o fod wedi newid.

Grwpiau ethnig	**2018**	**2019**	**Poblogaeth****	**Tenantiaid cymdeithasol*****
Gwyn	95%	93%	94%	96%
BAME*	3%	3%	6%	4%
Gwell gennyf beidio â dweud/Heb ddatgan	1%	3%		

* At ddibenion yr adroddiad hwn, mae BAME yn cyfeirio at bobl dduon, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig ac eithrio grwpiau gwyn
** Mae'r ystadegau ar y boblogaeth BAME yn seiliedig ar [amcangyfrifon diweddaraf Llywodraeth Cymru]
*** Yn seiliedig ar Gyfrifiad 2011

Cadeiryddion

Dylid nodi bod 100% o gadeiryddion byrddau cymdeithasau tai yn wyn yn 2019 sy'n golygu nad yw'r boblogaeth BAME yn cael ei chynrychioli'n ddigonol ymhlith cadeiryddion cymdeithasau tai.

Grwpiau ethnig	**2018**	**2019**	**Poblogaeth****	**Tenantiaid cymdeithasol**
Gwyn	97%	100%	95.6%	96%
BAME	3%	0%	5.4%	4%
Gwell gennyf beidio â dweud/Heb ddatgan	0%	0%	Amherthnasol	Amherthnasol

* At ddibenion yr adroddiad hwn mae BAME yn cyfeirio at bobl dduon, Asiaidd ac lleiafrifoedd ethnig ac eithrio grwpiau gwyn
** Mae'r ystadegau ar y boblogaeth BAME yn debygol o fod wedi cynyddu ers Cyfrifiad 2011

Anabledd

Mae anabledd yn parhau i gael ei dangynrychioli ymhlith aelodau'r prif fyrddau gyda dim ond 11% o aelodau'n nodi eu bod yn anabl o gymharu â'r boblogaeth o 22% a'r gyfran llawer mwy o denantiaid cymdeithasol anabl o 33%. Mae cyfran yr aelodau bwrdd anabl wedi gostwng yn sylweddol ers 2016 ac mae deirgwaith yn is na chyfran y tenantiaid cymdeithasol anabl – mae hyn yn dangynrychiolaeth sylweddol. Mae'r tueddiadau yn niferoedd aelodau'r is-fyrddau yn debyg iawn.

Mae gynrychiolaeth ymhlith cadeiryddion hyd yn oed yn is gyda dim ond 6% o gadeiryddion yn nodi eu bod yn anabl.

Yn ddiddorol, dewisodd cyfran uchel o aelodau'r byrddau yr opsiwn *Gwell gennyf beidio â dweud* (7%) opsiwn. Gellid priodoli hyn nid yn unig i ddewis unigol ond hefyd i'r stigma cymdeithasol sy'n gysylltiedig â rhai namau. Ynghyd â chyfeiriadedd rhywiol, dyma'r unig gategori lle'r oedd yn well gan rai cadeiryddion (3%) beidio â nodi eu nodwedd.

Y prif fyrddau

Anabledd	2016	2017	2018	2019	Poblogaeth	Tenantiaid cymdeithasol
Oes	18%	19%	17%	11%	22%	33%
Nac oes	Heb nodi	Heb nodi	80%	81%	78%	67%
Gwell gennyf beidio â dweud			3%	7%		

Byrddau gan gynnwys is-fyrddau

Anabledd	2018	2019	Poblogaeth	Tenantiaid cymdeithasol
Oes	16%	11%	22%	33%
Nac oes	82%	82%	78%	67%
Gwell gennyf beidio â dweud	2%	7%		

Cadeiryddion

Anabledd	2018	2019	Poblogaeth	Tenantiaid cymdeithasol
Oes	10%	6%	22%	33%
Nac oes	87%	91%	78%	67%
Gwell gennyf beidio â dweud	3%	3%		

Cyfeiriadedd rhywiol

Mae cyfeiriadedd rhywiol Hoyw/Deurywiol/Arall wedi'i gynrychioli'n dda ar y prif fyrddau, gydag ychydig o or-gynrychiolaeth yn y ddwy flynedd o gymharu â'r boblogaeth gyffredinol. Mae nifer yr aelodau bwrdd sy'n dewis peidio â dweud yn uchel (8% yn 2019). Ceir sylwadau isod.

Cyfeiriadedd rhywiol	2018	2019	Poblogaeth*	Tenantiaid cymdeithasol
Hoyw/Deurywiol/Arall	4%	5%	3.2%	anhysbys
Heterorywiol/Strêt	85%	87%	95.2%	anhysbys
Gwell gennyf beidio â dweud	10%	8%	1.6%	anhysbys

* Yn seiliedig ar ddata Llywodraeth Cymru

Byrddau gan gynnwys is-fyrddau

Mae'r tueddiadau amrywiaeth ar gyfer byrddau gan gynnwys is-fyrddau yn debyg ar y cyfan i'r gynrychiolaeth ar y prif fyrddau.

Cyfeiriadedd rhywiol	2018	2019	Poblogaeth*	Tenantiaid cymdeithasol
Hoyw/Deurywiol/Arall	4%	4%	3.2%	anhysbys
Heterorywiol/Strêt	87%	87%	95.2%	anhysbys
Gwell gennyf beidio â dweud	9%	9%	1.6%	anhysbys

Cadeiryddion

Yn 2019, nododd 92% o'r cadeiryddion eu bod yn Strê/Heterorywiol, gyda 3% yn nodi eu bod yn Hoyw/Deurywiol/Arall – mae hyn yn gynrychioliadol o boblogaeth gyffredinol Cymru lle mae 3.2% y cant yn nodi cyfeiriadedd heblaw heterorywiol. Fel y soniwyd eisoes, ar wahân i anabledd dyma'r unig gategori arall lle'r oedd rhai cadeiryddion wedi dewis yr opsiwn *Gwell gennyf beidio â dweud*, gyda 5% yn dewis peidio ag nodi eu cyfeiriadedd.

Yn yr un modd ag anabledd, mae'n bosibl bod hyn oherwydd dewis personol yn ogystal ag oherwydd y stigma cymdeithasol sy'n gysylltiedig â'r nodwedd warchodedig hon.

Cyfeiriadedd rhywiol	2018	2019	Poblogaeth*	Tenantiaid cymdeithasol
Hoyw/Deurywiol/Arall	3%	3%	3.2%	anhysbys
Heterorywiol/Strêt	97%	92%	95.2%	anhysbys
Gwell gennyf beidio â dweud	0%	5%	1.6%	anhysbys

* Yn seiliedig ar ddata Llywodraeth Cymru

Canfyddiadau a heriau allweddol

Dengys y ffurflenni amrywiaeth ar gyfer aelodau'r bwrdd nad yw rhai grwpiau'n cael eu cynrychioli'n ddigonol ar fyrddau cymdeithasau tai. Mae'r tangynrychiolaeth fwyaf arwyddocaol ymhlith y grwpiau canlynol:

- Aelodau bwrdd sy'n fenywod
- Aelodau bwrdd dan 44 oed

- Aelodau bwrdd o gymunedau duon, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig (ac eithrio gwyn)
- Aelodau bwrdd anabl

Dylai Byrddau ystyried y camau gweithredu canlynol i helpu i fynd i'r afael â'r bylchau a nodwyd.

1. Adolygu a chyhoeddi eu data amrywiaeth yn flynyddol, gan gynnwys cymhariaeth â data poblogaeth leol a phoblogaeth tenantiaid a'r camau y maent yn eu cymryd i fynd i'r afael â diffyg cynrychiolaeth

2. Cymryd camau i gynyddu amrywiaeth byrddau yn y grwpiau sydd wedi'u tangynrychioli fwyaf. Gallai hyn gynnwys:
    i. Gosod targedau
    ii. Cymryd camau i gynyddu'r gronfa o ymgeiswyr amrywiol a gyfwelir ar gyfer swyddi bwrdd
    iii. Hyfforddi holl aelodau'r bwrdd, uwch arweinwyr a phaneli recriwtio mewn rhagfarn ddiarwybod
    iv Datblygu mentrau gweithredu cadarnhaol i gynyddu'r llif o aelodau amrywiol.

3. Gallu rhoi sicrwydd eu bod yn monitro amrywiaeth aelodau'r bwrdd ac yn cydymffurfio â'r Cod Llywodraethu a fabwysiadwyd ganddynt mewn perthynas â chydraddoldeb ac amrywiaeth.

4. Ystyried mabwysiadu neu ddefnyddio'r adnoddau sydd ar gael i wella cydraddoldeb ac amrywiaeth gan gynnwys, er enghraifft, nod ansawdd QED Tai Pawb.

Dylai'r Rheoleiddiwr ystyried y camau canlynol

1. Cynnwys cyfeiriad penodol at gydraddoldeb ac amrywiaeth fel rhan o'r adolygiad arfaethedig o'r fframwaith rheoleiddio.

Lluniwyd yr adroddiad ar gyfer Llywodraeth Cymru gan Tai Pawb, Chwefror 2020
Mae'r holl ystadegau ar gyfer byrddau yn seiliedig ar ffigurau a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru.